www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

Identification of individual challenges in the religious education of female students of second secondary schools in Tehran

Fatemeh Jamili[1], Nouri Sadat Shahangian[2*]

[1] *Faculty of Theology, Alzahra University, Tehran, Iran.*
[2] *Faculty of Theology, Alzahra University, Tehran, Iran.*

Corresponding author: **Nouri Sadat Shahangian Faculty of Theology, Alzahra University, Tehran, Iran.*
. E-mail: n.s.shahangian@alzahra.ac.ir

Article Info

Keywords: *Individual challenge, education, religious education, students, second level of high school.*

Abstract

Introduction: The challenges of religious education in adolescents, especially female students of the second secondary level, is one of the main concerns of experts in the field of education, especially religious education. There are several factors that cause challenges in religious education, and according to education experts, individual factors are the most important of them. Based on this, the present research was compiled with the aim of identifying the most important individual challenges of religious education of female students of the second secondary level in Tehran.

Methods: The research is descriptive and qualitative (content analysis) in terms of the applied purpose of data analysis. The participants of the research were 60 masters and doctorate teachers of Islamic studies with related trends, from which 20 people were selected by purposeful sampling according to the entry criteria, and semi-structured interviews were carried out from them until they were fully saturated. came Then, from the interviews, primary, central, and selective codes were set according to the statements related to the statistics and finally in the framework of the components and indicators related to the challenges of religious education in the individual dimension.

Results: The analysis of interviews with 4 experienced religious teachers with a specialized doctorate degree and 16 experienced teachers with a master's degree showed that the individual challenges of students' religious education are, respectively; Challenges of people's growth platform (region 1) in religious education, individual problems in rebellion against religious education, effective personal gaps in religious education, challenges based on lack of personal recognition in religious education, individual and family challenges in religious education.

Conclusion: The analysis of the resulting data in the framework of the chosen method has shown that the individual challenges of religious education of female students of the second stage of high school (Zone 1 of Tehran) can be investigated and explained in 5 components and 68 indicators.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۸، شماره ۵، ۱۴۰۴
صفحات:

شناسایی چالش‌های فردی در تربیت دینی دانش آموزان دختر مدارس متوسطه دوم شهر تهران

فاطمه جمیلی [۱]، نوری سادات شاهنگیان [۲] *

[۱] دانشکده الهیات،دانشگاه الزهراء(ع)،تهران،ایران.
[۲] دانشکده الهیات،دانشگاه الزهراء(ع)،تهران،ایران.

* نویسنده مسوول: نوری سادات شاهنگیان، دانشیار گروه ادیان و عرفان، دانشکده الهیات، دانشگاه الزهراء(س)،تهران، ایران
ایمیل:n.s.shahangian@alzahra.ac.ir

چکیده

مقدمه: چالش های تربیت دینی در نوجوانان به ویژه دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم از دغدغه های اساسی صاحبنظران حوزه تعلیم و تربیت به ویژه تربیت دینی است. زمینه های ایجاد چالش های تربیت دینی چند عاملی است که به باور صاحبنظران تعلیم و تربیت، عوامل فردی از مهمترین آنها است. برهمین اساس پژوهش حاضر با هدف شناسایی مهمترین چالش های فردی تربیت دینی دانش اموزان دختر مقطع متوسطه دوم درتهران تدوین شده است.

روش‌ها: تحقیق از نظر هدف کاربردی وتحلیل داده ها، توصیفی وکیفی(تحلیل محتوی) می باشد. مشارکت کنندگان تحقیق ۶۰ نفر از معلمان کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی معارف اسلامی با گرایش های مرتبط بود که از این تعداد با توجه به معیارهای ورود مد نظر ۲۰ نفر به صورت نمونه گیری هدفمند انتخاب و از آنها تا اشباع کامل مصاحبه نیمه سازمان یافته به عمل امد. سپس از مصاحبه ها کدهای اولیه، محوری و گزینشی با توجه به گزاره های مرتبط احصاء و در نهایت در چارچوب مولفه ها و شاخص های مرتبط با چالش های تربیت دینی در بعد فردی تنظیم شده اند.

یافته‌ها: تحلیل حاصل از مصاحبه با ۴ نفر از معلمان دینی با سابقه دارای درجه دکتری تخصصی و ۱۶ نفر از معلمان با سابقه دارای مدرک کارشناسی ارشد، نشان داد که چالش های فردی تربیت دینی دانش اموزان به ترتیب عبارتند از؛ چالشهای بستر رشد افراد(منطقه ۱) در تربیت دینی، چاشهای فردی در طغیانگری در برابر تربیت دینی، خلا ء های فردی موثر در تربیت دینی، چالشهای مبتنی بر عدم شناخت فردی در تربیت دینی، چالش فرد و خانواده در تربیت دینی.

نتیجه‌گیری: تحلیل داده های حاصل در چارچوب روش انتخاب شده نشان داده است که چالش های فردی تربیت دینی دانش آموزان دختر مقطع دوم متوسطه(منطقه ۱ تهران) در ۵ مولفه و ۶۸ شاخص قابل بررسی و تبیین است.

واژگان کلیدی: چالش فردی، تربیت، تربیت دینی، دانش آموزان، مقطع دوم متوسطه.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

مقدمه

یکی از مهمترین هدایت ها در نظام آفرینش که از آن به هدایت تشریعی یاد می شود، بعثت انبیاست که مهم‌ترین هدف آن تزکیه انسان‌ها می‌باشد. به عبارتی در تمامی ادیان وحیانی یگانه رسالت پیامبر تعلیم و تزکیه یا برابر اصطلاح روز تعلیم و تربیت است. بر همین اساس تربیت یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین مقوله زندگی هر مکتبی است[۱]. در اندیشه اسلامی خداوند بنیاد خیر است و تربیت دینی از مهمترین ابعاد تربیتی انسان شمرده می‌شود که با ارائه برنامه از سوی انبیا به دنبال هدایت، رشد، سعادت و کمال و شکوفایی انسان در یک فضای دینی است[۲]. هدایت انسان در فضای دینی و در محیط اجتماعی مرتبط، همواره با فرازو نشیب هایی همراه است که در دو مسیر هدایت تکوینی و تشریعی، ولیکن در راستای هم قابل بررسی می باشد[۴]. برهمین اساس، در مسیر تربیت دینی(religious education) از کودکی تا کهنسالی ، عوامل گوناگونی تاثیرگذارند و در این میان برای نوجوانان دانش آموز با ویژگی های مرتبط تلفیقی از آن قابل بررسی است[۳]. عواملی نظیر ویژگی های فردی دانش آموزان(Students)، خانوادگی(family)، محیط پیرامون و تعاملات اجتماعی(Environment and social interactions) و... متاسفانه تربیت دینی در جامعه اسلامی ما که تلاش برای خداگونه شدن انسان، دوری از صفات ناپسند و کسب خلقیات نیکوست با چالش هایی روبه رو بوده است[۴].

اصطلاح چالش های تربیت دینی(Challenges of religious education) که یکی از جلوه های مهم آسیب شناسی(Pathology) تربیت دینی در معارف و تربیت اسلامی است، یکی از مهمترین مباحث فلسفه دین به شمار می‌رود[۵]. شاید بتوان شهید مطهری (ره) را از پیشکسوتان معاصر و جزء اولین کسانی دانست که این اصطلاح را در تربیت دینی ودر حوزه اندیشه و تفکر دینی وارد نموده و در آثار خود به بررسی جوانب متعدد تحریفات دینی پرداخت[۵،۷].چالش‌های تربیت دینی یعنی شناخت آسیب‌ها و اشکالاتی که بر اعتقادات، باور دینی، آگاهی و معرفت دینی و یا رفتار عملی، همچنین در اندیشه و عملکرد جامعه دینی که دانش‌آموزان مقطع دوم متوسطه بر اساس تربیت رسمی یکی از ارکان آن هستند وارد می‌شود[۱۰، ۱۶] و یا ممکن است وارد شود و همانگونه که ارائه شد، این چالش ها می‌تواند عوامل و منشأهای گوناگون داشته باشد [۵].یکی از زمینه های ظهور چالش ها، ویژگی های جامعه شناختی و روان شناختی دانش آموزان مقطع دوم متوسطه می باشد. دانش آموزان مقطع دوم متوسطه که از نظر روانشناسی رشد در سنین ۱۶ تا ۱۸ قرار دارند؛ در دوران نوجوانی خود که از مراحل مهم تحول شخصیت(Personality transformation) است به سر می برند[۶ ، ۱۲]. از نظر روانشناسان شخصیت این مقطع سنی، دوران تکوین هویت نامیده می شود؛ که مقطعی حساس و بحرانی برای نوجوانان است[۶]. ظرفیت های روحی و ویژگی های روان شناختی نسل به اصطلاح Z چون مطالبه گری، سلطه ناپذیری، اظهار نظر و ... سبب شده که از این نسل به عنوان نسلی ناسازگار، بدرفتار، شورشی، و سرکش یاد شود[۱۴]. تناسب ضعیف بین محتوا و رشد شناختی، شناخت ویژگی ها و بحران های بلوغ و تردید ها و گرایش آنان به الگو های غیر واقعی و... سبب شده که نوجوانان محتوای کتاب درسی دینی را بی فایده بدانند. به عقیده آنان محتوای ادبیات درس دین و زندگی به گونه ای سازماندهی شده است که درک و فهم ارتباط بین دین با واقعیت های زندگی را ایجاد نمی کند. به نظر آنان باور ها و ارزش ها قابل اجرا نیست! و دین در عصر کنونی فاقد کارایی است[۷]. برهمین اساس وطبق فرمایش مقام معظم رهبری باید اولویت ها و مسائل منطبق با زمان و نیاز های جامعه تشخیص داده شود. تغییرات اساسی در محتوای کتاب درسی و کنار گذاشتن روش های غلط ، تغییر در نگاه معلم دینی و بیانی نو باعث بر طرف شدن بسیاری از موانع و آسیب ها خواهد شد[۸].از سویی نیز عواملی نظیر:خانواده وعدم رفتارصحیح و منطقی از طرف والدین، مدرسه و کمبود شرایط مناسب دوستی‌ها و معاشرت‌ها با جنس مخالف، زمینه های تاریخی و فرهنگی و... که هر یک به طور جداگانه یا ترکیبی از آنها سبب به وجود آمدن چالش‌هایی جدی در دوران نوجوانی خواهد شد که عمده دانش آموزان مقطع دوم متوسطه در حدود و ثغور ان قرار دارند.[۷، ۲۴].بنابراین خانواده و معلمان و اجتماع در به وجود آمدن چالش‌های تربیتی یا تثبیت اعتقادات دینی نوجوانان نقش بسیار مهم و موثری را ایفا می‌کنند. آنان به شدت تحت تاثیر خصوصیات اخلاقی خانواده(family)، معلمان(teachers)، محیط(the environment)، اجتماع(community) و گروه همسالان(Peer group) خود قرار دارند و از آنان پیروی می‌کنند. در تحقیقات متعددی که صورت گرفت مشخص شد که هرچه طبقه اجتماعی فرد بالا می‌رود عقیده مذهبی فرد سست‌تر می‌شود و دلیل این امر ناشی از بی توجهی والدین یا عدم باور و اعتقادات آنها به دین و مذهب است[۷،۲۴]. برهمین اساس، خانواده اولین رکن و کلاس تربیت است. رشد و شکل گیری فرزند در محیط خانواده است. به عبارتی پدر و مادر اولین کسانی هستند که زیر بنای شخصیت یک نوجوان و پایه گذار اصلی نظام فکری و ارزش های وی هستند. یک نوجوان دوران کودکی خود را در آن می‌گذراند و خصایص اخلاقی و رفتاری های او وابسته به دوران کودکی اوست که از خانواده، پدر و مادر کسب می‌کند. بنابراین رفتارهای یک نوجوان

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

تا حد زیادی در محیط خانواده شکل می‌گیرد. و متاسفانه عدم آگاهی والدین و بی توجهی آنان در برقراری ارتباط صحیح و قطع رابطه دوستانه با آنان تاثیرات مخربی بر آنان می گذارد. پس قدم اول برای حل چالش‌ها فردی شناسایی مشکلاتی است که در محیط خانواده وجود دارد[۲۴].

در پژوهشی که با عنوان بررسی مشکلات خانوادگی دانش آموزان در یکی از مناطق تهران صورت گرفت، مهم‌ترین مشکلات خانوادگی دانش آموزان به ترتیب عبارت بود از اختلاف و طلاق والدین درک نکردن فرزندان در سنین بلوغ از طرف والدین(خشونت بیش از حد یا عطوفت زیاد) و مشکلات رفتاری والدین، بی توجهی به مسائل تربیتی و درسی آنان تبعیض، بیکاری و اعتیاد افراد خانواده و بسیاری موارد دیگر که می‌تواند از چالش های تربیتی نوجوان باشد. بنابرین می‌توان قسمتی از چالش ها فردی را به مسائل و مشکلات خانوادگی نسبت داد[۱۰، ۲۴].امامی (۱۳۹۴) در تحقیق خود نشان داده است که تربیت دینی در قرن حاضر در برابر چالش‌هایی قرار گرفته که از مهمترین وجوه این چالش ها می توان به عدم صلاحیت مربی ، کثرت گرایی فرهنگی، کم ظرفیتی و بی حوصلگی در پذیرش مشکلات و هویت یابی فردی و جمعی اشاره کرد[۱۰، ۱۶]. از سویی، حسینی نژاد ماهینی(۱۴۰۰)، در یافته های خود، مهمترین آسیب های تربیت دینی را در ابعاد و مولفه های، رابطه مربی با متربی تحلیل نموده است. همچنین، به آسیب هایی مانند بروز لجاجت، دشمنی، از بین رفتن آبرو و ایجاد نفاق و دورویی در متربی؛ تلقی تفکر منفی نسبت به محتوای آموزشی، نگرش منفی و بدبینی نسبت به محتوای دینی، یادگیری سوگیری در موضع قضاوت، ایجاد تزلزل در باورهای دینی را نیزمورد بررسی قرار داده است.علم الهدی و رضایی و یاری(۱۳۹۶) نیزدر تحقیق خود، به بررسی چگونگی اثرگذاری مولفه های برنامه درسی پنهان بر تربیت دینی دانش آموزان شهرستان تالش پرداخته اند. از دیدگاه محقق از مولفه های بسیار مهم در تربیت دینی دانش آموزان در مدرسه،برنامه درسی پنهان است که می‌تواند تأثیر بسزایی در تربیت دینی دانش آموزان در دو بخش مثبت و منفی و در مولفه هایی نظیر همنوایی، یادگیری مباحث دینی، رفع تضادها و تعارض ها داشته باشد[۲۴].

علیرغم پژوهش های انجام شده در خصوص موضوع تحقیق و نظرات صاحبنظران تربیت دینی؛ تا کنون نمی توان تصویر روشنی از چالش های فردی تربیتی دینی دانش آموزان مقطع دوم متوسطه (منطقه ۱) شهر تهران ارائه داد. چالش هایی که زمینه ساز ناهنجاری های تربیتی در ابعاد مختلف خواهند شد؛ به گونه ای که با نهادینه شدن آنها در سن نوجوانی، اصلاح ساخت شناختی شکل گرفته و رفتار ناشی از آن بسیار زمانبر خواهد بود. بنابراین، هدف این تحقیق شناسایی مهمترین چالش های فردی تربیتی دینی دانش آموزان مقطع دوم متوسطه (منطقه ۱) شهر تهران است تا با اتخاذ رویکرد کیفی و بهره گیری از نظرات و دیدگاه‌های صاحب‌نظران این حوزه؛ به ویژه معلمان دینی به سئوال اساسی مهمترین چالش های تربیت دینی دانش آموزان دختر مدارس متوسطه دوم منطقه ۱ شهرتهران در بعد فردی کدام است؟پاسخ دهد.

یافته‌ها

روش

پژوهش حاضر، به لحاظ روش در زمره تحقیقات کیفی (توصیفی – تحلیل محتوی) دسته‌بندی می‌گردد. چالش های فردی تربیت دینی را در دانش آموزان مدارس دختر مقطع دوم متوسطه منطقه ۱تهران، مورد بررسی قرار داده است، بنابراین ازلحاظ هدف (نوع) تحقیق در زمره تحقیقات کاربردی دسته‌بندی می‌گردد. نوع نتایج و یافته‌های تحقیق به متولیان در این امر کمک خواهد کرد. از نظر جمع آوری و تحلیل اطلاعات نیز کیفی است.

مشارکت کنندگان این تحقیق، شامل کلیه معلمان دینی مقطع دوم متوسطه(دبیرستان های دخترانه) منطقه ۱تهران در سال ۱۴۰۲ به تعداد ۶۰ نفرمی باشد که به خاطر اهمیت موضوع و به جهت استفاده از نظرات معلمان خبره، با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، تعداد ۲۰ نفرازآنها که دارای سوابق و تجارب ارزشمندی در تدریس درس دینی بوده اند، انتخاب شده که از آنها تا اشباع کامل مصاحبه به عمل آمد.

بنابراین، برای جمع‌آوری اطلاعات میدانی در خصوص پاسخ سوالات تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته (مصاحبه نیمه ساختار یافته) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ابعاد سه گانه (فرد، ارتباط با معلم و تعاملات اجتماعی)متناسب با چارچوب نظری است که در این مقاله به بعدفردی ان پرداخته شده است. برهمین اساس مراحل زیر اجراو روایی و پایایی آن سنجیده شد.

۱- تعیین نوع مصاحبه (نیم ساخت یافته)

۲- طراحی پروتکل مصاحبه

۳- ثبت مصاحبه

۴- کدگذاری مصاحبه(اولیه)

۵- شناسایی، تلخیص و پالایش کدهای اولیه(کدهای محوری)

۶- تهیه فهرست نهایی (کدهای گزینشی-مقولات)

پس از اتمام مصاحبه‌ها، محتوای و مفاهیم آن‌ها مورد تحلیل قرار گرفته است. بر این اساس، درچارچوب درک مصاحبه شوندگان از چالش های تربیت

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

دینی در بعد فردی، کدگذاری اولیه، محوری و گزینشی با توجه به گزاره ها و ب- حداقل سوابق ۲۰سال
براساس نظریه کوربین، احصاء و در نهایت در چارچوب مولفه هـا و شـاخص ج- مدرک تحصیلی مرتبط کارشناسی ارشد ودکتری تخصصی
های مرتبط با چالش های تربیت دینی در بعد فردی تنظیم شده اند.
جدول زیر ویژگی های نمونه را نشان می دهد:

نمونه ها دارای ویژگی های مشترک زیر بوده اند :

الف- رشته تحصیلی معارف اسلامی و یا گرایش های مرتبط

ردیف	رشته تحصیلی	مقطع	سابقه خدمت	تعداد
۱	الهیات و معارف اسلامی	دکتری تخصصی	۳۵-۲۰	۴
۲	الهیات و معارف اسلامی	کارشناسی ارشد	۲۰-۱۶	۱۶

برای تائیدروایی و پایـایی، عـلاوه بـر رعایـت روش کیفـی و تناسـب آن بمؤلفه ها و شاخص ها انجام شد. برای تحلیـل کیفـی و دقیـق مصـاحبه ای سئوالات مصاحبه، از تایید کدگذاری‌ها نیز استفاده شد. کدهای تولید شـده صورت گرفته از نرم افزارMax.20 استفاده شده است.
یک فرم در اختیـار ۴ نفـر از مصاحبه‌شـوندگان قـرار گرفـت. در نهایـت، بـا

یافته ها

جمع‌بنـدی ارزیـابی، روایـی و پایـایی تاییـد شـد. همچنـین ۲ تـن از متخصصان(همکاران) آشنا با روش کیفی تحلیل محتوی بر مراحـل مختلـف کدگذاری، مفهوم‌سازی، استخراج مقولات نظارت داشتند. جدول ۱ به خوبی مولفه ها و شاخص های مرتبط با چالش های فردی را نشان می دهدکه از چالش های مرتبط با بستر رشد افراد(منطقه ۱) در تربیت دینی آغاز و در چالش های فرد و خانواده پایان می یابد. بـه ایـن معنـا کـه چالش های فردی در تربیت دینی نیز ازسیستم های باز اجتماعی پیروی مـی کند. در این سیستم، محیط تا خانواده در تعاملی دو سویه برتربیت دینی فـرد تاثیر گذار هستند.

براسـاس مراحـل حاصـل از مصـاحبه، تحلیـل کیفـی نیـز از مجموعـه فعالیت‌هـایی (مطالعـات کتابخانـه ای، مصـاحبه) صـورت گرفتـه اسـت. بدین‌ترتیب، از اطلاعات جمع‌آوری شـده، توصـیف‌های تحلیلـی، ادراکـی و طبقه‌بندی‌شده نیزحاصل شده است. سپس تحلیل نهایی در چـارچوب ابعـاد،

جدول (۱)- نمونه از کدهای احصاء شده از مصاحبه

Code	Coded segments	Summary
چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\استرس های زیاد دانش آموزان	معلمان باید در انجام وظیفه خود الگویی باشند از امانت داری و پاکی و صفا ، آگاهی و هوشیاری، تا جایی که احساس احترام شاگرد را نسبت به خودشون جلب کنند و استرس های آنان را از طریق دادن آگاهی های لازم و تقویت ایمان تحت کنترل در آورند 5: 1 - 1 (0)	
چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\نابسامانی فکری در میان دانش آموزان منطقه1	نابسامانی فکری 5: 1 - 1 (0)	
چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\احساس محبوب نبودن،	احساس محبوب نبودن، 5: 1 - 1 (0)	

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

	نقص قوانین اجتماعی و حتی قوانین الهی 5: 1 - 1 (0)	چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\نقص قوانین اجتماعی و حتی قوانین الهی
	یاس و ناامیدی در بین تعدادی از این دانش آموزان نسبت به اقشار دیگر 5: 1 - 1 (0)	چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\یاس و ناامیدی این دانش آموزان نسبت به اقشار دیگر
	سرپیچی و شکستن قوانین 5: 1 - 1 (0)	چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\سرپیچی از مقررات و شکستن قوانین
	از سویی توقع والدین آنها بسیار بالاست، و ازآنجا که همه شرایط را برای فرزندانش مهیا کردند همیشه انتظار نمرات بالا را داشته و همواره مسؤلین و کادرمدرسه را طلبکار می‌دانند! 5: 1 - 1 (0)	چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\انتظار نمره بالا
	توقع بالای والدین،انتظار نمره بالا 5: 1 - 1 (0)	چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\توقع بالای والدین
	تن پروری و کسالت و رفاه زدگی 5: 1 - 1 (0)	چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\تن پروری و کسالت و رفاه زدگی
	بعضی خانواده ها از هم پاشیده و دچار طلاق عاطفی هستند 5: 1 - 1 (0)	چالش های تربیت دینی در دانش آموزان مقطع متوسطه منطقه 1 تهران\چالش های تربیت دینی در بعد فردی\چالشهای بستر رشد افراد)منطقه (1در تربیت دینی\از هم پاشیدگی خانواده ها و ایجاد طلاق عاطفی

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

نمودار ۱- چالش های بستر رشد افراد در تربیت دینی

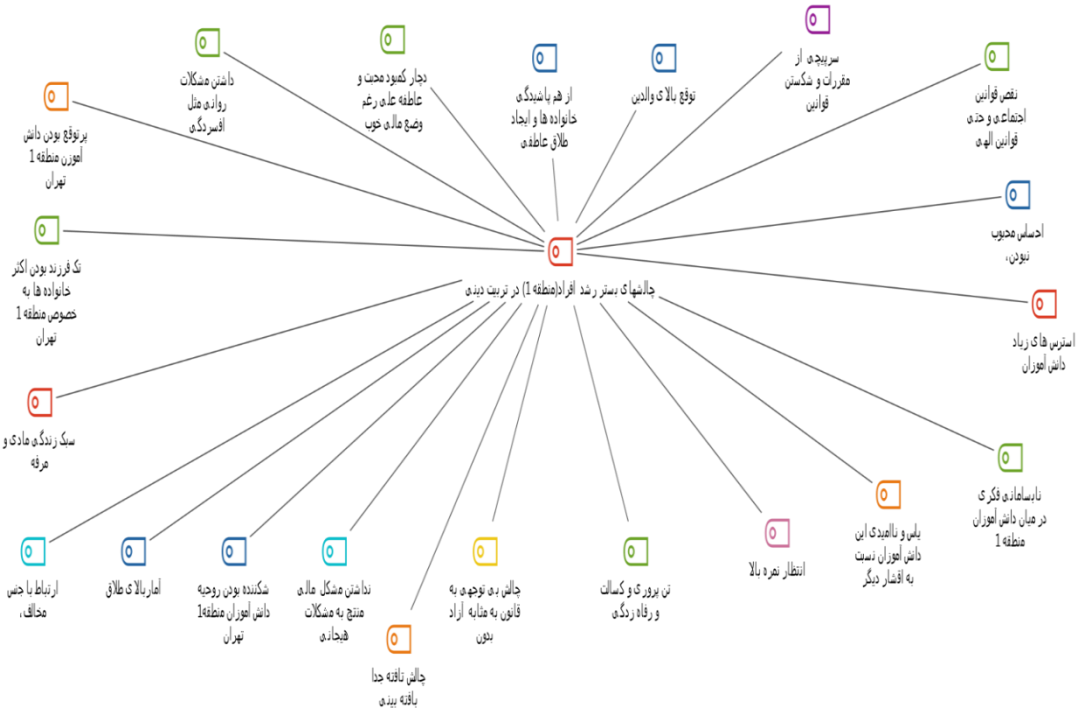

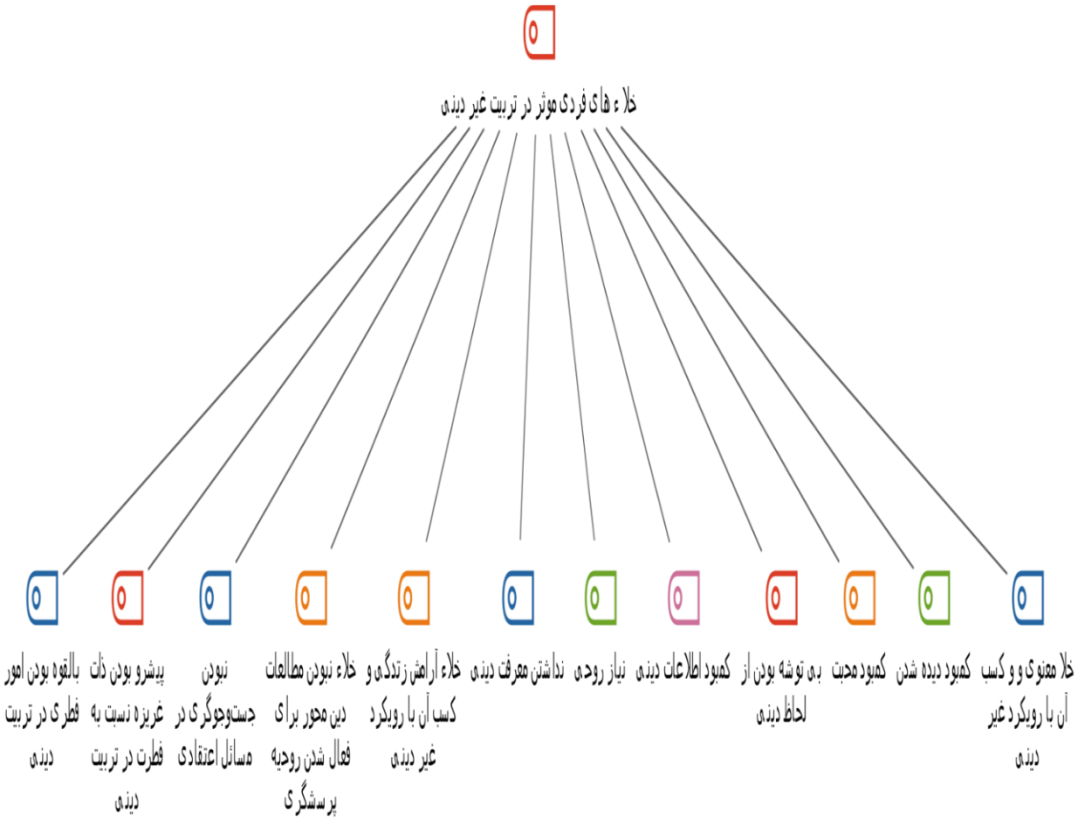

جدول ۲- چالش های فردی دانش آموزان

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

کد	مقوله
چالشهای بستر رشد افراد(منطقه ۱) در تربیت دینی	استرس های زیاد دانش آموزان
	نابسامانی فکری در میان دانش آموزان منطقه ۱
	احساس محبوب نبودن
	نقص قوانین اجتماعی و حتی قوانین الهی
	یاس و ناامیدی این دانش آموزان نسبت به اقشار دیگر
	سرپیچی از مقررات و شکستن قوانین
	انتظار نمره بالا
	توقع بالای والدین
	تن پروری و کسالت و رفاه زدگی
	از هم پاشیدگی خانواده ها و ایجاد طلاق عاطفی
	دچار کمبود محبت و عاطفه علی رغم وضع مالی خوب
	چالش بی توجهی به قانون به مثابه آزاد بدون
	چالش تافته جدا بافته بینی
	داشتن مشکلات روانی مثل افسردگی
	نداشتن مشکل مالی منتج به مشکلات هیجانی
	پرتوقع بودن دانش آموزن منطقه ۱ تهران
	شکننده بودن روحیه دانش آموزان منطقه۱ تهران
	تک فرزند بودن اکثر خانواده ها به خصوص منطقه ۱ تهران
	آماربالای طلاق
	سبک زندگی مادی و مرفه
	ارتباط با جنس مخالف
چاشهای فردی در طغیانگری در برابر تربیت دینی	برجسته بودن ادراکات حسی ولذت مادی
	شیرین بودن لذت جویی های بعد حیوانی انسان
	عدم توجه افراد به روح دین در ممانعت از فساد و تباهی
	بوالهوسی جنسی
	راحت طلبی انسان معاصر
	نبودن حد یقف و توقف در امیال انسان
	انسان بی نهایت طلب
	رفاه مادی
	غنای مالی حداکثری و احساس عدم نیاز به تلاش برای آینده
	بی نیازی مادی
	امکانات مادی
	قشر مرفه و بی‌درد
خلا ء های فردی موثر در تربیت دینی	بالقوه بودن امور فطری در تربیت دینی
	پیشرو بودن ذات غریزه نسبت به فطرت در تربیت دینی
	نبودن جست‌وجوگری در مسائل اعتقادی
	خلاء نبودن مطالعات دین محور برای فعال شدن روحیه پرسشگری
	خلاء آرامش زندگی و کسب آن با رویکرد غیر دینی
	نداشتن معرفت دینی
	نیاز روحی
	کمبود اطلاعات دینی
	بی توشه بودن از لحاظ دینی

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

	کمبود محبت
	کمبود دیده شدن
	خلا معنوی و و کسب آن با رویکرد غیر دینی
چالشهای مبتنی بر عدم شناخت فردی در تربیت دینی	عدم توجه به ویژگی های دوران بلوغ در تربیت دینی
	عدم توجه به منشاء و مبدا حیات انسان
	عدم توجه حرکت جهان به سمت کمال مطلق
	عدم شناخت در دین داری مجموعه جهان هستی
	عدم شناخت فرد مبتنی بر قانون مندی نظام هستی
	عدم توجه دانش آموزان به جایگاه و ارزش انسان
	عدم توجه دانش آموزان به اشرف مخلوقات بودن
چالش فرد و خانواده در تربیت دینی	دغدغه نداشتن خانواده ها در قرار گرفتن فرزندان در مسیر دین و حیا
	چالش تحکمی برخورد کردن خانواده های مذهبی
	اشباع نشدن از محبت توسط خانواده ها
	چالش تربیت مذهبی و رعایت عفت و تقوا در خانواده
	تربیت منفی بعضی خانوادهها
	عدم توجه به مبانی اعتقادی در تربیت از سنین پایین
	نگاه صرفا درسی آموزشی به کتاب وکلاس های دینی
	نگاه صرفا درسی آموزشی به کتاب وکلاس های دینی
	نگاه عامیانه خانواده به کتب دینی
	عدم رسیدن به آرامش روحی در دیالیکتیک فرد و خانواده
	اهتمام ضعیف خانواده در تربیت دینی تولید نسل ناهنجار دینی
	فقدان تربیت دینی خانوادگی تاثیر پذیری حداکثری غیر دینی در مدرسه
	نبودن تربیت دینی در بستر خانواده
	عدم برنامه مند بودن خانواده ها در تربیت دینی بعد ورود به مدرسه
	کاهش نفوذ خانواده در تربیت بعد از ورود دانش آموز به مدرسه
	خانواده اولین مرجع موثر در تربیت دینی دانش آوز

بحث

هدف اصلی تحقیق "شناسایی چالش های فردی تربیت دینی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دبیرستان های دخترانه منطقه یک تهران" می باشد.

تحلیل داده های حاصل در چارچوب روش انتخاب شده نشان داده است که چالش های فردی تربیت دینی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم(منطقه ۱ تهران) در ۵ مولفه و ۶۸ شاخص قابل بررسی و تبیین است. آموزان، از سویی ریشه در چالش های زیربنایی جامعه داشته و از سویی نیز چالش های فردی تربیت دینی دانش اموزان به ترتیب عبارتند از؛ چالشهای تعاملات با معلم و خود، دارای فرازو نشیب می شود؛ یعنی رفتاری بستر رشد افراد(منطقه ۱) در تربیت دینی، چاشهای فردی در طغیانگری نمودار دارد.

برابر تربیت دینی، خلا ء های فردی موثر در تربیت دینی، چالشهای مبتنی بر عدم شناخت فردی در تربیت دینی، چالش فرد و خانواده در تربیت دینی.

تا کنون، تحقیقات متعددی در حوزه چالش‌های تربیت دینی صورت گرفته است ولیکن هیچ کدام از این تحقیقات به متغیرهای این تحقیق به ویژه می‌رسد اغلب آنها با وجود حساسیت و نقش تاثیرگذار معلم در جامعه، دانش آموزان دبیرستان منطقه یک و شناسایی این چالش‌ها از زبان معلمان را الگو و اسوه خود برای سبک زندگی مورد نظر قرار نمی‌دهند. نپرداخته است.

یکی از ابعاد شناسایی شده در چالش های تربیت دینی، مرتبط با دانش آموزان به عنوان فرد و سپس در گروه است. دانش آموزان مانند معلمان از ارکان مهم نظام آموزش و پرورش هستند که همه عناصر نظام در جهت تربیت اوست. تربیت دانش آموز به ویژه دینی تنها منحصر به محیط خانواده و در این میان مادر نیست؛ بلکه محیط زندگی، مدرسه، محل بازی و تعاملات اجتماعی، زمینه تاریخی و فرهنگی، رسانه های در ابعاد محلی، منطقه ای، کشوری و جهانی بر او تاثیر گذار هستند[۶]. چالش های فردی دانش آموزان، از سویی ریشه در چالش های زیربنایی جامعه داشته و از سویی نیز دارای فرازو نشیب می شود؛ یعنی رفتاری نمودار دارد.

براساس نتایج احصاء شده از [۲۰]، مدرسه به عنوان مهم‌ترین عامل در تربیت پذیر نمودن افراد است. در حقیقت دانش آموزان اغلب برای یادگیری و توسعه همه جانبه شخصیت خود به منابع زیادی دسترسی دارند و به نظر معلمان را الگو و اسوه خود برای سبک زندگی مورد نظر قرار نمی‌دهند. رسانه‌ها و فضای مجازی و دسترسی آسان، انتخاب‌های متنوع و متعددی جز

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

معلم را در اختیار دانش آموزان قرار می‌دهد از این رو تاکید بیش از حد در خصوص مولفه چالش‌های فردی در طغیانگری در برابر تربیت دینی، محقق بر نقش و سهم معلم در تحقق حیات طیبه اندکی غیر واقع بینانه جلوه کرده و از شاخص‌ها عدم توجه نوجوانان به روح دین در ممانعت از فساد و تباهی است. چراکه می بینند انسان‌های متدین و نمازخوان، غیبت می‌کنند، دروغ می‌گویند؛ و ... و این را دلیلی بر ناکارآمدی دین در تربیت انسان‌ها می داند[۷، ۱۴].

بنابراین، نتایج این تحقیق با [۲۰]، در نقش الگویی معلمان برای تربیت دانش اموزان تطبیق داشته، در دیگر موارد، قابل تطبیق و تبیین نیست. یکی از عوامل موثر و مهم در دین گریزی نوجوانان شبکه های اجتماعی و فضای دیگر آسیب‌ها و چالش‌های مطرح شده دانش آموزان در بعد فردی مجازی است که امروزه در ابعاد مثبت و منفی تربیت اجتماعی نقش اساسی‌بوجسته بودن ادراک‌های حسی و لذت‌های مادی و رفاه مادی است. محوری دارد. محتواهای همسو و ناهمسو، فضای اجتماعی باز در گفتگوها وضعف در پاسخگویی برای اقناع نوجوانان، باعث ایجاد چالش هایی در دانش آموز نوجوان ما تحت تاثیر فرهنگ مبتذل غرب که با ترویج زندگی مبتنی بر لذت طلبی و راحت طلبی قصد نابودی جوانان ما را دارند، دین و تربیت دینی شده است. برهمین اساس، نتایج حاصل از این تحقیق با احکام و دستورات آن را عامل فاصله گرفتن از لذت‌ها و رفاه مادی می‌داند. تحقیق[۱۶]، درمولفه های، تاثیرشبکه‌های اجتماعی مجازی در دین گریزی تطبیق دارد. به عبارتی بین شبکه‌های مجازی و دین گریزی جوانان رابطه برخی جوانان ما نه تنها در محیط خانواده بلکه در محیط مدرسه نیز هیچ محدودیتی را نمی‌پذیرند و هیچ انگیزه‌ای برای زندگی ندارند و زمانی که با محدودیتی روبرو می‌شوند عصبانی و آشفته می‌شوند. و این اشکال اساسی منفی و معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از این تحقیق با تحقیق[۱۵]، در روابط چهارگانه انسان که دیگر در آموزش ماست. معلمان دینی ما نتوانسته اند در معرفی صحیح دین عبارت است از: رابطه با خدا، با خود، جامعه و طبیعت و آسیب‌های وارد بر هر درست عمل کنند.

کدام از این حیطه‌ها قابل تطبیق و تبیین است و درعوامل دین گریزی باتوجه به شاخصه‌های عرفان کاذب و عرفان اسلامی واینکه عرفان کاذب تنها دین راه رفاه را به انسان یاد می‌دهد که به گفته حضرت علی علیه السلام نتیجه تهاجم فرهنگی می‌باشد قابل تطبیق نیست. در اثر تبعیت از پیامبران زندگی خوش مادی پدید می‌آید و دین توسعه مادی زندگی را برای انسان فراهم می‌کند. آیت الله بهجت می‌فرماید برای تسهیل

این تحقیق با تحقیق [۲۱]، حاکی از آن است که به جز محتوای کتب درسی طاعت و اجتناب از معصیت راهی جز این نداریم که متوجه شویم و یقین ویژگی ها و خصوصیات معلمان و مربیان دینی در ابعاد مختلف تربیتی که کنیم که طاعت نزدیکی به تمام نعمت‌ها خوشی‌ها دارایی‌ها عزت‌ها و سوء گیری اساسی با مبانی معرفتی تربیت دینی دارد نیز می تواند از دیگر معصیت عبارت است از محرومیت از لذت‌ها. عوامل آسیب زا باشدکه با نتایج این تحقیق در ارتباط با معلمان تطبیق دارد.

در بحث و تحلیل از چالش های فردی تربیت دینی می توان گفت؛ یکی بنابراین آنچه نادرست است حب الدنیا است که به معنای بیگانه شدن از عوامل اصلی دین گریزی دانش آموزان نوجوان نابسامانی فکری، غفلت انسان از خویشتن و فطرت خداجوی و گرفتار شدن به مد و تجملات است که سبب بیگانه شدن انسان از خدا و افول اخلاقیات می گردد. و بستر راحت جهل و عدم تفکر آنان در حوزه مسائل دینی است؛ که در نهایت منجر به طلبی و گرایش‌های شهوت پرستی را ایجاد می‌کند. نقض قوانین اجتماعی و سرپیچی از مقررات در جامعه اسلامی و قوانین الهی می گردد. شیوه آموزش دین در آموزش و پرورش ما دارای اشکالات اساسی است که در انواع سطوح دین خود را نشان داده است[۱۹]. نباید با اجبار و زور از این رو مبارزه با راحت طلبی که یکی از مصادیق مهم هوای نفس است افراد را ملزم به انجام تکالیف الهی نماییم عمل از روی اجبار ارزشی ندارد بلکه باید از ۷ سالگی و با مدیریت پدر و مادر آغاز شود و در محیط مدرسه ادامه ویژه در خصوص تکالیف فردی که مربوط به رابطه میان خدا و فرد است باید و ثمره آن شکل گیری شخصیت دانش آموزان در همه ابعاد و مراتب الزام هیچ معنایی ندارد. حیات طیبه خواهد بود[۲۲، ۲۳].

یکی دیگر از مولفه‌های چالش‌های تربیت دینی در بعد فردی، چالش فرد و می‌گوییم خدا هست معاد هست و چون فرموده است، تو نیز باید تبعیت خانواده می‌باشد. یادآوری این نکته ضروری است که هیچ کودکی با اخلاق و کنی، و الا دوزخ خواهی رفت ! این نوع آموزش ما نه تنها موثر نبوده بلکه خصلت‌های بد متولد نمی‌شود و فطرتا تمام ارزش های نیکو در وجود او اثرات و تبعات منفی زیادی خواهد داشت. نهادینه شده است، تنها والدین باید این ارزش‌ها را حفظ و شکوفا کنند. از این رو اصلی ترین محل تربیت و شکل‌گیری شخصیت افراد در طول زندگی ابتدا در خانواده و بعد در درجه دوم در مدرسه است ، از این رو نقش الگویی

حال آنکه آموزش ارزش‌های دینی باید متناسب با نیازهای حال آینده و علایق و ویژگی‌های روانشناختی دانش آموزان باشد و این حالت دستوری والدین که تمام عقاید و ارزش ها افکار و باور هارا به فرزند منتقل می کنند آموزش دین ، نه تنها سبب جذب آنان به دین داری نمی شود بلکه اسباب غیر قابل انکار است و می توان گفت خانواده مهم‌ترین عامل در شکل‌گیری دین گریزی جوانان ما فراهم می کند[۱۰، ۱۳]. تربیت دینی فرزندان است[۲۲].

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

واکاوی‌های جامعه شناختی و روانشناختی بیانگر این حقیقت است که بنیان بسیاری از نابسامانی‌های رفتاری و انحرافات اخلاقی دانش آموزان، مشکلات و مسائلی است که درون خانواده قرار دارد. تربیت منفی و تولید نسل ناهنجار دینی در برخی خانواده‌ها که پدر و مادر به مسائل اخلاقی پایبند نیستند موجب می‌شود که قبح اعمال منافی عفت نزد فرزندان آنان از بین رفته و در صورت فراهم شدن زمینه آنها نیز مرتکب همان اعمال زشت و ناپسند شوند، به عبارتی نوجوان و جوانی که در یک خانواده نابسامان محیطی آشفته و آمیخته با اختلالات خانوادگی پرورش یافته به سختی گزینش و ورود معلمان و مدیران و معاونین کارآمد به حوزه تعلیم و تربیت مدرسه و محیط های دیگر قابل تربیت است. گرچه استثناهایی هم وجود دارد. از این رو در برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و تربیتی اولویت اصلی اصلاح خانواده است. رسیدگی به وضع دینداری خانواده ها آسان‌ترین و کوتاه ترین راه برای رسیدن به رشد معنوی است . بنابرین امکان برآورده شدن انتظار جامعه بدون اصلاح خانواده خلاف واقعیت است. اشباع نشدن از محبت درون خانواده و نبود هیچ گونه روابط و جو عاطفی، روانی و معنوی میان اعضای خانواده ، معضل طلاق ، خاتواده هایی که پدر و مادر تنها حضور فیزیکی دارند و هیچ رابطه گرم و دوستانه ای میان اعضای خانواده نیست، فرزندان به حال خود رها شده اند بدون هیچ گونه نظارتی و مراقبی و... همه در شکل گیری تربیت دینی اثر گذار است و سبب پدید آمدن بسیاری از ناهنجاری ها و مشکلات رفتاری و اخلاقی و انحرافی به ویژه در دوران نوجوانی و جوانی خواهد شد.

از این رو تربیت دینی جوانان تا حد زیادی به این نظام کوچک برمی‌گردد اینکه چقدر به ارزش‌ها و رهنمودهای تربیت دینی اهمیت می‌دهند و آن را در زندگی حاکم کرده‌اند و متاسفانه به دلیل بی‌تدبیری و ناآگاهی و عدم مسئولیت پذیری برخی والدین زمینه و شرایط برای تربیت و معرفت صحیح دینی مهیا نخواهد شد. کم توجهی برخی از والدین به تربیت دینی فرزندان یکی از شاخص‌های مطرح شده بود. با توجه به نفوذ گسترده رسانه‌های مختلف، دنیا و شبکه های مجازی، نه تنها خود خانواده‌ها از آموزه‌های دینی فاصله گرفته‌اند بلکه به تربیت دینی فرزندان نیز چندان اهمیتی داده نمی شود و دغدغه دینی در خانواده مطرح نیست[۲۲].

این تحقیق نیز در اجرا دارای محدودیت هایی بود.

تحقیق حاضر در مدارس منطقه ۱ صورت گرفته است که با توجه به محیط و استانداردهای آموزشی، احتمال دارد، نتایج در دیگر مناطق تغییراتی پیدا کند.

تعدادی از معلمان اجازه نمی‌دادند که مصاحبه ضبط شود.

بی رغبتی برخی معلمان در بیان نظرات.

برای رفع چالش ها و ایجاد بستری مناسب درتربیت دینی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم، پیشنهاد می شود :

- بازنگری در محتوای کتب درسی دینی صورت گیرد، به گونه‌ای که متناسب با سن جنسیت و فهم دانش آموزان نوشته شود و پاسخگوی نیازهای آنان باشد.
- با توجه به نقش و تاثیر معلمان در تربیت دینی نسل آینده، دقت بیشتری در گزینش و ورود معلمان و مدیران و معاونین کارآمد به حوزه تعلیم و تربیت صورت گیرد، به گونه‌ای که صلاحیت‌های دینی، عقیدتی، اخلاقی و سیاسی آنان، همسو با معیارهای یک نظام تربیت اسلامی باشد.
- برگزاری جلسات و همایش برای گسترش معلومات دینی دانش آموزان و دیدار با علمای بزرگ دین در جهت تقویت روحیه دینی آنان.
- کتاب‌های درسی دینی ما باید با واقعیت زندگی امروز تطبیق داشته باشد و این حس را به دانش آموزان انتقال دهد که هم اکنون با پذیرش دین، بسیاری از مسائل و مشکلات و نیاز های آنان برطرف و راه خوشبختی برای آنان هموار خواهد شد.
- ادبیات دینی ما با فایده‌های دنیای مادی معرفی شود و دانش آموز به این حقیقت برسد که دین اسلام تماماً با عقلانیت و منفعت انسان و تعالی و رشد روح انسان گره خورده است، و معلمان ما در کلاس‌های درس، باید از دین تحلیلی واقع بینانه، واقع گرایانه، انسان گرایانه و انسان مدارانه و بر مدار منفعت‌های انسان ، داشته باشند.

نتیجه‌گیری

تحلیل داده های حاصل در چارچوب روش انتخاب شده نشان داده است که چالش های فردی تربیت دینی دانش آموزان دختر مقطع دوم متوسطه(منطقه ۱ تهران) در ۵ مولفه و ۶۸ شاخص قابل بررسی و تبیین است. برهمین اساس، چالش های فردی تربیت دینی دانش آموزان به ترتیب عبارتند از؛ چالشهای بستر رشد افراد(منطقه ۱) در تربیت دینی، چاشهای فردی در طغیانگری در برابر تربیت دینی، خلا ء های فردی موثر در تربیت دینی، چالشهای مبتنی بر عدم شناخت فردی در تربیت دینی، چالش فرد و خانواده در تربیت دینی

ملاحظات اخلاقی

نویسندگان متعهد بودند که در نگارش و اجرای پژوهش تمامی ملاحظات و استانداردهای اخلاقی را رعایت کنند. این مقاله حاصل از پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته عرفان با کد **۲۶۹۱۳۸۳۷ است می باشدکه** به تصویب معاونت پژوهشی دانشگاه الزهراء(س) رسیده است.

تضاد منافع

نویسندگان این مقاله هیچ‌گونه تضاد منافعی را اعلام نکرده‌اند

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

سپاسگزاری

محققین بر خود وظیفه می‌دانند از مدیران مدارس در جهت تسهیل فرایند گردآوری داده‌ها و همچنین معلمان عزیزی که در فرایند مصاحبه و جمع‌آوری داده‌ها مشارکت داشته کمال تشکر را داشته باشند.

منابع

1. Ebrahimzadeh, Isa (2018), Philosophy of Education, Tehran, Payam Noor University Press-Persian
2. Ehsani, Mohammad (2019) Religious education system from the perspective of Imam Khomeini (RA), Research Institute of Imam Khomeini and the Islamic Revolution, first edition-Persian
3. Ehsani, Hamida (2016) The role and impact of media in the social and religious- education of children, adolescents and families, Volume II, Number Six, Elite Science and Engineering Magazine- Persian
4. Motahari, Morteza (2008), Education in Islam, Tehran, Sadra Publishing House, 51st edition- Persian
5. Bagheri, Khosrow (2020), A New Look at Islamic Education, Publications of Burhan Cultural Institute, 8th edition- Persian
6. Laura Burke (2022), Psychology of Development (from adolescence to the end of life), translated by Yahya Seyed Mohammadi, second volume, Arsbaran Publishing- Persian
7. Bahrami, Mohammad (2022) Apostasy, Factors and Solutions in the Light of the Qur'an, Koranic Research Journal No. 37 and 38- Persian
8. Tajik, Mohammadreza. (2021). The gap or generation gap in Iran today, analysis, estimations and measures, Strategic Research Research Institute, published by the Expediency Recognition Forum - Persian
9. Beheshti, Mohammad et al. (2018) Opinions of Muslim thinkers in education and training and its foundations, second volume, Qom: published by the university and district research center- Persian
10. Parnian, Sahr (2017) review of the document of fundamental transformation of education, Farzangan Publications, page 60- Persian
11. Shariatmadari, Ali (2009), Principles and Philosophy of Education, Tehran, Amir Kabir Publications, 39th edition- Persian
12. Shekohi, Gholamhossein (2015) Education and its stages, Mashhad: Astan Quds Razavi Publications- Persian
13. Supreme Council of Education and Training (2019), theoretical foundations of fundamental transformation in the education system, Secretariat of the Supreme Council of Education and Training- Persian
14. Abbasi, Mohammad (1400), the factors of religious avoidance and the tendency of young people to western culture, Izharani Scientific Quarterly, No. 116. - Persian
15. Fatehi, Ebrahim Abad, Abolfazl, Taha Derakhshan Far (2021), religious and moral education based on the document of fundamental transformation of education, second international conference on psychology and humanities- Persian
16. Faizullahi, Ali, Kamar Beigi, Khalil (2022), Analyzing the reasons for the prevalence of hypocritical actions in society, scientific research quarterly, year 12. - Persian
17. Kardan, Ali Mohammad (2015) Philosophy of Education, published by the Organization of Study and Books of Human Sciences, Volume 1. - Persian
18. Kant, Emmanuel (1803) Education and Training, translated by Gholamhossein Shakohi (1392), Tehran: Tehran University Press, fifth edition - Persian
19. Sajdi, Abolfazl (2023) Why apostasy? What is religiosity?, Qom, Imam Khomeini Educational and Research Institute (RA), p. 237- Persian
20. Maleki, Hassan (2021) Principles of Islamic education and training from Motahari's point of view, Tehran: Sabah Journal of Human Sciences, No. 50- Persian
21. Nasiri, Fakhralsadat et al. (2020) Internalization of Islamic values among students from the point of view of educational instructors, Journal of Cultural Engineering, 6th year, numbers 57 and 58- Persian

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]

22. Beheshti, Ahmad (2015) Child education in today's world, Tehran: Bostan Ketab Institute Publications, 8th edition- Persian
23. Beheshti, Mohammad et al. (2018) The opinions of Muslim thinkers in education and training and its foundations, second volume, Qom: publication of the research center of the field and university- Persian
24. Shafiabadi, Abdallah (2019) Consulting methods and techniques, Tehran book publication, Ketab Fekr No- Persian

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-27]